

اندیشه تحریم و خودباوری

تحلیل متون و اسناد تاریخی اقتصاد مقاومتی در تحولات سیاسی ایران

دکتر موسی نجفی

موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

سرشناسه: نجفی، موسی، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآور: اندیشه تحریم و خودباوری؛ تحلیل متون و اسناد تاریخی اقتصاد مقاومتی در تحولات
سیاسی ایران / موسی نجفی.
مشخصات نشر: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص: مصور.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۴-۵۵-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: نمایه.
موضوع: تحریم اقتصادی - ایران
موضوع: ایران - تاریخ - قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. - تحریم تنباکو، ۱۳۰۹ ق.
موضوع: ایران - تاریخ - قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. - جنبشها و قیامها
شناسه افزوده: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
DSR ۱۴۱۳/۳ الف ۱۳۹۱
رده بندی کنگره: ۹۵۵/۰۷۴۵۰۴۵
رده بندی دیوبی: ۹۵۵/۰۷۴۵۰۴۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۲-۳۳۸

مؤسسه مطالعات
تاریخ معاصر ایران

اندیشه تحریم و خودباوری

تحلیل متون و اسناد تاریخی اقتصاد مقاومتی در تحولات سیاسی ایران

نویسنده: دکتر موسی نجفی

ناشر: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

حروفچینی و صفحه آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

طرح روی جلد: حمیده درویش

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۱

تیراژ: ۳۰۰۰

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۳۴-۵۵-۶

تهران، خیابان ولی عصر، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، تیش چناران، شماره ۱۵، تلفن: ۲۲۰۰۳۴۶۹، دورنگار: ۲۲۶۰۲۰۹۶

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ نشانی وب: www.iichs.org پست الکترونیکی: info@iichs.org

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ و استفاده از اسناد و عکسها فقط با منبع و مآخذ مجاز می باشد.

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ نشر شهر نماینده انحصاری توزیع: مؤسسه نشر شهر

نشانی: تهران، میدان آرژانتین، ابتدای خیابان آفریقا، روبروی پارک سوار بیقی، شماره ۶، مؤسسه نشر شهر

تلفن: ۸۸۱۹۳۳۰۱-۲ ۸۸۱۹۳۳۰۴-۶ مرکز چاپ نشر شهر: ۸۸۴۲ ۱۹۰۶

فهرست مطالب

پیشگفتار ۹

فصل اول:

تحلیل تاریخی قیام تحریم تنباکو ۱۱-۴۸

غلیان ملت و بی‌غلیان شدن قلیانها ۱۱

پیرمردی نحیف با اندیشه‌های ژرف ۱۲

جواب آری به سؤال بیداری ۱۴

ناصرالدین‌شاه ۲۹

بهای دین و بهانه سیاست ۴۴

فصل دوم

مبانی و سیر تکوین اندیشه تحریم ۴۹-۷۶

تحریم و نفی مشروعیت مذهبی سلطنت (تقابل امامت با سلطنت) ۵۰

تحریم و تزلزل در ارکان سلطنت قاجار (شمارش زوال قاجار) ۵۲

تحریم و آغاز اولین نغمه جمهوری‌خواهی در ایران ۵۳

تحریم و تقابل ملت با دولت و تفوق ملت بر دولت ۵۴

«تحریم» تحقق حضور سیاسی مردم ۵۵

- تحریم، تمهید تاریخی مشروطیت ۵۷
- تحریم و تقابل استقلال و استعمار ۵۸
- تحریم: تقابل اقتصاد ملی با اقتصاد مبتنی بر بازار خارجی ۶۰
- واقع‌گرایی و آرمان‌گرایی در تحریم ۶۱
- تحریم: نقطه عطف بازگشت دیانت به صحنه سیاست ۶۴
- تحریم و تحول در فرهنگ سیاسی مردم ۷۲
- تحریم و مقابله با عصر انحطاط ۷۴

فصل سوم

- متون اندیشه تحریم (۱): نیم قرن اسناد و فتاوی تاریخی تحریم ۱۰۴-۷۷
- چرایی مطالعه متون تحریم ۷۷
- سند اول: فتاوی از میرزای شیرازی سه سال قبل از رژی ۸۱
- سند دوم: تجارت روسیه مقدسه کیسه شدن مساجد و تبدیل اذان به ناقوس است ۸۳
- سند سوم: تحریم بانک استقراضی روس ۸۴
- سند چهارم: حمایت علما از تجاری که ترک معامله با روس کرده‌اند ۸۵
- سند پنجم: کارشکنی دولتیان در ایصال تلگراف تجار در منع معامله با روس ۸۶
- سند ششم: تحریم اعانت قشون و امتعه روس و انگلیس و حرمت حمل کالا از بنادر به داخل ایران ۸۷
- سند هفتم: تحریم تجارتخانه‌های خارجه و حمل کالا از بنادر به خاک ایران و تعزیر شرعی متخلفین ۸۹
- سند هشتم: مصرف اجناس داخلی یا خرید از دول بی‌طرف در موقع تحریم دولتین روس و انگلیس ۹۰
- سند نهم: تحریم معامله با بانک استقراضی روس ۹۱
- سند ده: تحریم اجناس فرنگی در کفن اموات و کاغذهای محاضر شرع و منع تجملگرایی و استعمال تریاک ۹۲
- سند یازدهم: تحریم بازار اجناس اروپایی در ایران ۹۵

- سند دوازدهم: صورت سؤال و جواب آخوند خراسانی و نماینده روسیه تزاری در
مورد تحریم ۹۸
- سند سیزدهم: حمایت از ترویج کالاهای داخلی در اعلامیه هشت ماده‌ای
آقاجفی اصفهانی ۱۰۱
- سند چهاردهم: حمایت حاج آقا نورالله از قطعنامه اتحادیه اصناف اصفهان ۱۰۲

فصل چهارم

- متون اندیشه تحریم (۲): اندیشه تحریم در رسائل سیاسی (از قیام تحریم تنباکو
تا نیم قرن بعد از آن) ۱۰۵-۱۲۶
- اندیشه تحریم در کتاب *مسایات الطالبین* ۱۰۶
- اندیشه تحریم در کتاب *مکالمات مقیم و مسافر* ۱۰۸
- اندیشه تحریم در کتاب *آفتاب و زمین* ۱۰۹
- اندیشه تحریم در رساله *ارشاد السادات الی عمارة البلاد* ۱۱۰
- اندیشه تحریم در رساله *اتحاد اسلامی* ۱۱۲
- اندیشه تحریم در کتاب *شذرات المعارف* ۱۱۲
- اندیشه تحریم در کتاب *نوشدارو و یا دواي درد ايرانيان* ۱۱۳
- اندیشه تحریم در رساله *نظامنامه انجمن سلسله حلیه نجار* ۱۱۶
- اندیشه تحریم در رساله *سیاسی آمال نامه اتحادیه سادات ایران* ۱۲۵
- اندیشه تحریم در رساله *فرقه مقدسه آزادی خواهان* ۱۲۵

فصل پنجم

- پیوند اندیشه تحریم با خودکفایی و موازنه منفی ۱۲۷-۱۵۶
- اخطار و نظامنامه شرکت اسلامی اصفهان ۱۲۹
- اعلامیه‌های تاریخی علمای شیعه در تأیید و ترویج استقلال اقتصادی ۱۳۳
- دو پایه‌گذار اصلی، حامیان فکری و عملی ۱۴۳
- التزام عملی مردم به تفکر تحریم و خودکفایی ۱۴۴
- رابطه تفکر تحریم و خودکفایی با موازنه منفی ۱۵۱
- واکنش انگلیسیها به شرکت اسلامی ۱۵۲

اهداف عالی شرکت اسلامی..... ۱۵۳

فصل ششم

جریان‌شناسی تحریم در تاریخ فکر سیاسی ایران (اندیشه‌ها - ناگفته‌ها -

نکته‌ها و دقایق - تحریف‌ها و ذهنیتهای غربی) ۱۵۷-۱۹۸

۱. کالبدشناسی زمانی حرکت و قیام تحریم دخانیه (کمی و کیفی)..... ۱۵۸

۲. تلخی امواج فتنه‌های فرنگستان قبل از تحریم..... ۱۵۹

۳. انتقاد مدرس از نامه سید جمال‌الدین اسدآبادی..... ۱۶۵

۴. غلو تاریخی - سیاسی در مورد تأثیر نامه سید جمال‌الدین به میرزای شیرازی ۱۶۸

۵. ترویج سکولاریسم و لائیزم توسط روزنامه اختر در زمان نهضت تحریم..... ۱۷۳

۶. انحطاط سطح تحلیل در شناخت ماهیت نهضت‌های شیعه ۱۸۲

موضع جریده اختر قبل از شروع حرکت مردم ۱۸۷

موضع ثانویه در حمله به قیام مردم مشهد..... ۱۸۷

فصل آخر

مصاحبه‌ها ۱۹۹-۲۴۱

قیام تنباکو، محرک جنبش مشروطه ۱۹۹

ولایت و فقاقت، از نهضت تنباکو تا انقلاب ۲۰۹

قیام تحریم تنباکو، طلوع نهضت‌های اسلامی تاریخ معاصر ایران ۲۱۸

واکاوی مقابله علما با کالای خارجی از اندیشه تحریم در تاریخ ایران تا سال

«تولید ملی» ۲۳۰

اسناد و تصاویر ۲۴۳-۲۶۱

نامهای اشخاص ۲۶۳-۲۶۸

پیشگفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

با درود و صلوات بر حضرت ختمی مرتبت محمد مصطفی (ص) و بر اهل بیت معصوم و پاکش.

اندیشه تحریم نشان از خبری مهم در عصری است که معلوم نیست چرا به «عصر بی خبری» معروف شده است. این خبر هرچه بوده؛ مطلب مهمی است که با هویت و عزت و شخصیت ما ایرانیان مرتبط شده و شاخص و معیار مهمی برای خدمت و خیانت در تاریخ ایران محسوب می گردد.

از حکم تاریخی میرزای بزرگ شیرازی مشهور به حکم تحریم تنباکو تا دهه های بعدی نهضت بیداری اسلامی، ایرانیان به فرهنگ و سببستی مجهز گردید که می توانست با ظرفیتهای وجودی اش به زخمهای سطحی و عمیق استعمار بر پیکر ایران التیام بخشیده و زنده بودن و زنده ماندن ملتی را نشان دهد که عده ای می خواستند وانمود نمایند، در بی خبری عصر بی خبری به خواب گران فرو رفته است.

در طلایع و سپس افق اندیشه تحریم، فکر خودباوری، تولید ملی و اعتماد به نفس ملی در نهضت بیداری اسلامی ایرانیان متولد شده و آرام آرام رشد نموده، رشدی که با همه سیاهیهای فرق ضاله، استعمار غرب و استبداد قاجار و پهلوی از هویت و شخصیت و روح ملی ایرانیان در سایه مذهب اهل بیت عصمت و طهارت حمایت و حراست نموده است.

کتاب حاضر به تحلیل و ارائه اسناد این قسمت مهم از تحولات سیاسی و فکری تاریخ ایران اشاره می‌کند. فکر تحریم در مقام «سلب» و اندیشه خودباوری در مقام «اثبات و ثبوت» نه تنها مقام تاریخی ممتازی در سده اخیر تاریخ سیاسی ایران دارد بلکه به عنوان شاخصی مهم در نهضت بیداری اسلامی نیز قابل پژوهش و مطالعه است. این مهم نه فقط در سطح «نهضت» بلکه در ظرفیتهای «نظام‌سازی» و «تمدنی» بیداری اسلامی هم قابل تأمل است و برای همین است که امروز در دهه چهارم از انقلاب اسلامی نیز طرح آن از تاریخ گذشته با زمان حال و آینده‌پژوهی ما محاوره می‌نماید. محاوره‌ای که هرچه عمیق‌تر صورت پذیرد پرسش از جوابهایی را برای زمان حاضر در پی خواهد داشت که صورت مسئله فردای ما نیز در افق آن قابل بررسی است.